

Голас Радзімы

№ 42 (1716)
22 настрычніка 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Я. КУПАЛА: «Вялікі свет! Не згледзець тых абшараў, што прадзеда пакінулі і нам...»

Фота А. ЛАБАДЫ.

ТРАДЫЦЫІ СУЧАСНАГА СЯЛА

«Так растуць таленты»

стар. 3

НІ «ДЗЕЙНАСЦЬ», НІ «ІДЭІ» ДЫСІ- ДЭНТАУ НЕ ЗНАХОДЗЯЦЬ У СА- ВЕЦКІХ ЛЮДЗЕЙ РАЗУМЕННЯ

«Выпакутаваны ідал»

стар. 4—5

ЛІТАРАТУРНАЯ СПАДЧЫНА ЯЗЭПА ДЫЛЫ

«Адкрыццё, што стала з'явай»

стар. 7

падзеі · людзі · факты

ГУТАРКА Л. І. БРЭЖНЕВА СА СТАРШЫНЁЙ АБ'ЯДНАННЯ НЯМЕЦКІХ ПРАФСАЮЗАЎ (ФРГ) Г.-О. ФЕТЭРАМ

13 кастрычніка Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнеў прыняў у Крамлі старшыню Аб'яднання нямецкіх прафсаюзаў (ФРГ) Гейнца-Оскара Фетэра, які знаходзіцца ў Саветскім Саюзе па запрашэнню ВЦСПС, і меў з ім гутарку.

Адбыўся абмен думкамі па пытаннях развіцця адносін паміж СССР і ФРГ і па некаторых праблемах сучаснага міжнароднага становішча, якія закранаюць інтарэсы і ўмовы жыцця працоўных краін Еўропы.

З абодвух бакоў было выказана перакананне, што існуюць добрыя перспектывы далейшага развіцця плённага ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва паміж СССР і ФРГ у сферы эканомікі, навукі, культуры і ў іншых галінах, што адпавядае інтарэсам народаў абедзвюх краін і будзе мець пазітыўнае значэнне для агульнага аздаравлення палітычнага клімату ў Еўропе.

НАДЗЕННЫЯ ПЫТАННІ СУСВЕТНАГА СУПОЛЬНІЦТВА

На XXXVI сесіі Генеральнай Асамблеі ААН пры абмеркаванні даклада ЭКАСАС у Другім (Эканамічным) камітэце выступіў член дэлегацыі БССР А. Мардовіч. Спыніўшыся на аналізе стану сусветнай эканомікі, ён прывёў шэраг прыкладаў, якія паказваюць неакаланіялісцкую сутнасць палітыкі вядучых заходніх краін у іх гандлёва-эканамічных адносінах з дзяржавамі, якія сталі на шлях развіцця. Мілітарызацыя эканомікі ў галоўных цэнтрах капіталізму, адзначыў прамоўца, узвічыванне гонкі ўзбраенняў пагаршаюць сусветную эканамічную кан'юнктуру, узмацняюць інфляцыйныя тэндэнцыі, беспрацоўе.

Дэлегацыя БССР лічыць неабходным падкрэсліць, сказаў у заключэнне А. Мардовіч, што характар і прычыны знешнеэканамічных сувязей з'яўляюцца важным укладам у напрамку стабілізацыі міжнароднага гандлю, эканамічных сувязей.

Пры разглядзе пытання аб падрыхтоўцы кадраў і навуковых даследаваннях у Другім камітэце выступіў прадстаўнік БССР В. Мархонька.

У Трэцім камітэце пры разглядзе пытання аб значэнні ўсеагульнага ажыццяўлення права народаў на самавызначэнне выступіў прадстаўнік БССР Р. Агурцоў. Ён адзначыў, што за мінулыя гады літаральна на вачах аднаго пакалення пад ударамі нацыянальна-вызваленчых рухаў адбыўся крах каланіяльных імперыяў.

Але каланіялізм яшчэ не ліквідаваны да канца. Ад імя дэлегацыі Беларускай ССР прамоўца выказаў надзею, што работа цяперашняй сесіі Генеральнай Асамблеі ўнёсе істотны ўклад у справу ліквідацыі рэшткаў расізму і каланіялізму на нашай планеце.

БАРАЦЬБІТЫ СУПРАЦІЎЛЕННЯ — У МІНСКУ

У Мінску пабывалі дэлегацыі ветэранаў вайны і барацьбітоў Супраціўлення, якія ўдзельнічалі ў рабоце пятай Усеагульнай канферэнцыі ветэранаў вайны.

Госці ўсклалі вянок да помніка-абеліска воінам Савецкай Арміі і партызанам, аглядаўшы экспазіцыю Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, дзе адбылася сустрэча з актывам Мінскай секцыі Савецкага камітэта ветэранаў вайны, пабывалі на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі БССР, зрабілі экскурсію па Мінску.

— Хачу выказаць сваю глыбокую падзяку за прадастаўленую магчымасць пазнаёміцца з Беларуссю, — сказаў член цэнтральнага праўлення Саюза мараккоў гандлёвага флоту — ветэранаў вайны Нарвегіі, намеснік старшыні сталічнага праўлення саюза Арне Матысен. — Сустрэкаючыся з савецкімі ветэранамі вайны ў Маскве і Мінску, мы пераканаліся, што ў СССР былыя франтавікі, партызаны і падпольшчыкі акружаны клопатамі і ўвагай. Яны выходзяць падрастаючае пакаленне ў духу дружбы і супрацоўніцтва з усімі народамі нашай планеты. Знешнепалітычная лінія савецкай міралюбівай краіны супадае са спадзяваннямі тых, хто змагаецца супраць пагрозы новай вайны.

Члены дэлегацыі мелі гутарку ў Саваце Міністраў рэспублікі, зрабілі паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь» і да Кургана Славы.

ВЯЛІКІ ПОСПЕХ КІРМАШУ

Нядаўна ў балгарскім горадзе Плоўдзіве адбылося ўрачыстае закрыццё 37-га міжнароднага прамысловага кірмашу. Сёлета ў ім прымала ўдзел каля 1 500 знешнегандлёвых і гаспадарчых аб'яднанняў, фірм і прадпрыемстваў з 37 краін.

Экспанаты БССР займалі чацвёртую частку савецкага павільёна. Рэспубліка была прадстаўлена сучаснымі станкамі з праграмным кіраваннем,

аўтаматычнымі лініямі, электроннымі гадзіннікамі, тэлевізарамі і радыёпрыёмнікамі, радыё- і электравымяральнымі прыборамі, халадзільнікамі, мэбляй, крышталём.

На адкрытай пляцоўцы, бадай, самую вялікую цікавасць наведвальнікі праявілі да трактароў «Беларусь» — верных памочнікаў балгарскіх хлебаробаў і агароднікаў, будаўнікоў і геалагаў.

Беларускі раздзел выстаўкі ўсебакова адлюстравала высокую інтэнсіўнасць і плённасць сувязей БССР і НРБ, якія развіваюцца ў рамках шматбаковага савецка-балгарскага супрацоўніцтва.

ЗАЦІКАЎЛЕНЫ У РАСШЫРЭННІ ГАНДЛЮ

У выставачным памяшканні Дзяржплана БССР на праспекце Машэрава ў Мінску на шматлікіх стэндах і ў павільёнах была разгорнута выстаўка вытворча-гандлёвага аб'яднання «Славеніялес», фірмаў «Емона» і «Югатэкстыл». Славенія дэманстравала новыя мэблевыя гарнітуры «Масква», «Астор», «Віва», поўны набор мэблі для кватэры «Форма нова», дрэваапрацоўчыя станкі, а таксама скургалантарэю, адзенне, абутак, касметычныя тавары, люстры, кансервы і канцэнтраты, дзіцячыя пажыўныя сумесі, інструмент, сантэхнічнае абсталяванне.

Выстаўку неведалі тысячы мінчан і гасцей сталіцы Беларусі. Многія гарнітуры добра вядомы савецкім пакупнікам. «Славеніялес» паставіла ўжо ў СССР вялікую колькасць набораў мэблі.

У сваім выступленні на прэс-канферэнцыі генеральны дырэктар вытворча-гандлёвага аб'яднання «Славеніялес» Янез Штэр падкрэсліў, што Савецкі Саюз з'яўляецца адным з самых буйных гандлёвых партнёраў гэтага аб'яднання.

Мы высока цэнім гандаль з Савецкім Саюзам, сказаў ён. Мы зацікаўлены ў яго расшырэнні.

У рамках супрацоўніцтва паміж СФРЮ і СССР закладзены асновы для развіцця кантактаў паміж Славеніяй і Беларуссю. Абмен дэлегацыямі на ўрадавым узроўні, іншыя сувязі, нядаўняя выстаўка, безумоўна, будуць садзейнічаць паглыбленню эканамічных сувязей і дружбы.

НА ЗДЫМКУ: у зале выстаўкі.

МІЖНАРОДНАЯ ШКОЛА МАЛАДЫХ ВУЧОНЫХ

Летас — членаў Савета Эканамічнай Узаемадапамогі па праблемах навукова-тэхнічнага прагназіравання ў Сафіі (НРБ) была прынята прапанова арганізаваць міжнародную школу маладых вучоных па праблеме прагназіравання развіцця навукі і тэхнікі ў міжнародным навукова-тэхнічным супрацоўніцтве.

Гонар адкрыцця першай міжнароднай школы быў прадастаўлены Савецкаму Саюзу, а месцам яе правядзення выбрана сталіца нашай рэспублікі — Мінск.

Школу правялі Міжнародны навукова-даследчы інстытут праблем кіравання пры садзейнічанні ЦК ВЛКСМ, Беларускага навукова-даследчага інстытута навукова-тэхнічнай інфармацыі і тэхніка-эканамічных даследаванняў Дзяржплана БССР.

Для ўдзелу ў ёй былі запрошаны маладыя навуковыя работнікі і вядомыя спецыялісты ў галіне навукова-тэхнічнага прагназіравання НРБ, ВНР, ПНР, СССР і ЧССР.

Школу адкрыў намеснік дырэктара Міжнароднага навукова-даследчага інстытута праблем кіравання, доктар Л. Пасечны (ПНР).

За час работы школы маладыя вучоныя абмеркавалі праблемы сумеснага прагназіравання развіцця навукі і тэхнікі, пабудовы і функцыянавання Аўдынай сістэмы навукова-тэхнічнага прагназіравання, вызначэння месца і ролі прагназіравання ў выпрацоўцы ўзгодненай навукова-тэхнічнай палітыкі краін — членаў СЭУ, абмяняліся набытым вопытам.

ДРУЖБЕ МАЦНЕЦЬ

З году ў год мацнее і развіваецца дружба і супрацоўніцтва паміж грамадствам Беларусі і Балгарыі. У рэспубліцы актыўна дзейнічаюць 26 пярвічных арганізацый Таварыства савецка-балгарскай дружбы (ТСБД). Яны ўдзяляюць вялікую ўвагу развіццю прамых сяброўскіх сувязей з працоўнымі калектывамі Народнай Рэспублікі Балгарыі, абмену перадавым вытворчым вопытам.

Гэтыя факты прывёў у дакладзе на IV рэспубліканскай справаздачна-выбарчай канферэнцыі Беларускага аддзялення ТСБД старшыня яго праўлення міністр вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР М. Мяскоў. Удзельнікі канферэнцыі выбралі новы састаў праўлення Беларускага аддзялення ТСБД.

СУСТРЭЧЫ У ЛЕНІНА

38 гадоў назад пад пасёлкам Леніна Магілёўскай вобласці ў кастрычніку 1943 года сфарміраваная з дапамогай Савецкага Саюза Першая Польская пяхотная дывізія імя Тадэвуша Касцюшкі прыняла баявое хрышчэнне. Гэты дзень стаў днём нараджэння народнага Войска Польскага. На месцы гістарычнай бітвы ўзведзены мемарыяльны комплекс савецка-польскай баявой садружнасці.

У пасёлка Леніна на сустрэчу, прысвечаную слаўнай гадавіне, прыбыла дэлегацыя польскіх ветэранаў вайны, членаў Таварыства польска-савецкай дружбы і воінаў Войска Польскага, а таксама генеральны консул ПНР у Мінску А. Возняк. Сюды сабраліся ўдзельнікі Вялікай Айчыннай вайны, жыхары раённага цэнтра і навакольных вёсак, актывісты Таварыства савецка-польскай дружбы.

Да магіл савецкіх і польскіх воінаў, якія загінулі ў баях пад Леніна, былі ўскладзены вянкi і жывыя кветкі. Ля будынка мемарыяльнага комплексу савецка-польскай баявой садружнасці адбыўся мітынг.

Ветэран Савецкай Арміі, удзельнік баёў за вызваленне Польшчы А. Мачульскі сказаў, што для ўсіх савецкіх людзей свяшчэнная савецка-польская дружба, змацаваная крывёю, пралітай у бітвах з гітлераўскімі захопнікамі. Кіраўнік дэлегацыі польскіх ветэранаў вайны, член Таварыства польска-савецкай дружбы генерал брыгады Людвіг Саберай выказаў сардэчную падзяку за памяць аб польскіх воінах. Ён адзначыў, што баявая садружнасць Войска Польскага і Савецкай Арміі будзе і надалей мацнець.

Дэлегацыя польскіх ветэранаў, членаў Таварыства польска-савецкай дружбы і воінаў Войска Польскага, якая знаходзілася ў Мінску, зрабіла паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь», аглядаўшы помнік ахвярам фашызму, усклала кветкі да Вечнага агню.

Госці з ПНР сустрэліся ў Беларускам таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі і савецкімі ветэранамі вайны, былымі партызанамі і падпольшчыкамі, актывістамі Беларускага аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы.

Старшыня агульнапольскага савета палякаў — былых воінаў Савецкай Арміі, палкоўнік Войска Польскага Базыль Браілоўскі сказаў, што наведанне Беларусі яшчэ раз напамінала аб велізнай дапамозе, якую аказаў Савецкі Саюз польскаму народу. «Савецкаму Саюзу мы абавязаны вызваленнем нашай радзімы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, свабодай і незалежнасцю польскай дзяржавы. Мы вечна будзем удзячныя савецкім людзям за гэта».

ГОСЦІ З КАНАДЫ

Па запрашэнні Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі і Беларускага аддзялення таварыства «СССР — Канада» ў Мінску пабывала дэлегацыя асацыяцыі «Канада—СССР». У яе саставе былі сакратар аддзялення асацыяцыі ў Ванкуверы Г. Лежабокаў, член камісіі па мастацтву асацыяцыі ў Таронта Б. Берлінг, сакратар аддзялення асацыяцыі ў горадзе Гранд-Форкес М. Вышлаў.

Дэлегацыя наведала ВДНГ БССР, Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Саюз кампазітараў БССР.

Канадскія госці пазнаёміліся з гісторыяй стварэння і дзейнасцю Саюза кампазітараў Беларусі, а таксама праслухалі творы беларускіх кампазітараў.

У памяць аб сустрэчы прафесару кансерваторыі Б. Берлінгу былі ўручаны ноты фартэп'янальных твораў беларускіх аўтараў. У ходзе сустрэчы адбыўся таксама абмен думкамі па пытаннях далейшага развіцця творчых кантактаў і сустрэч паміж Саюзам кампазітараў БССР і таварыствам дружбы «Канада—СССР».

Члены дэлегацыі зрабілі таксама паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь», усклалі кветкі да Вечнага агню. Пабывалі ў Беларускам таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, дзе ўдзельнічалі ў перагаворах аб правядзенні ў Канадзе Дзён СССР на прыкладзе Беларусі ў 1982 годзе.

БУДУЧЫНЯ МІРНАГА АТАМА

Праблемы, звязаныя з навуковым абгрунтаваннем і стварэннем газахлададжаемых хуткіх і высокатэмпературных рэактараў, абмяркоўваліся на нарадзе Міжнароднага агенцтва па атамнай энергіі (МАГАТЭ), якая прайшла ў Мінску. У ёй прынялі ўдзел вядучыя спецыялісты-ядзершчыкі з СССР, ЧССР, ПНР, ФРГ, Францыі, Вялікабрытаніі, ЗША, Італіі, Японіі, Швецыі, Швейцарыі, Індыі. Народа, праведзеная на базе Інстытута ядзернай энергетыкі АН БССР — вядомага ў свеце Цэнтра навуковых даследаванняў па выкарыстанню дысацыруючых цепланосбітаў для АЭС з рэактарамі на хуткіх нейтронах, — падняла вынікі дасягненняў у галіне стварэння такіх рэактараў, абмеркавала перспектывы міжнароднага супрацоўніцтва ў асваенні энергіі мірнага атома.

«РАДЫ ПАБЫВАЦЬ НА РОДНАЙ ЗЯМЛІ»

Надаўна ў Мінску пабываў лётчык-касманаўт СССР Уладзімір Кавалёнак, які наведваў Акадэмію навук БССР, расказаў аб узрастаючай ролі народнага падарчага эфекту ад палётаў у космас. Вядлікае значэнне мае падкрэслівае косманаўт, даследаванне прыродных рэсурсаў Зямлі. Тут і дапамагае адзін з прыбораў, створаны беларускімі вучонымі, які выкарыстоўваецца ў праграме навуковых эксперыментаў на станцыі «Салют-4» пры палёце А. Губарова, Г. Грэчкі, а таксама П. Клімука і В. Сесцянава.

Словы косманаўта каменніруе адзін з аўтараў прыбора, галоўны вучоны сакратар АН БССР, акадэмік АН БССР Леанід Кісялеўскі.

— Пры даследаванні прыродных рэсурсаў Зямлі дыстанцыйнымі метадамі з розных лятальных апаратаў неабходна інфармацыя атрымліваецца, рэгіструючы радыяцыйнае поле, якое стварае геаграфічная абалонка Зямлі. З пункту гледжання аўтаматызацыі працэсу спектраметрычнай метады вымярэння маюць перавагі перад фатаграфічнымі. На нашу думку, аналіз спектраў прыродных утварэнняў з дапамогай ЭВМ з часам можа замяніць аналіз адлюстравання.

Інстытут фізікі АН БССР у канцы 60-х гадоў пачаў распрацоўку серыі аэракасічных спектрометраў. Адзін з гэтых прыбораў — малагабарытны скарасны спектрометр і разнастайны яго мадыфікацыі, створаныя ў наступныя гады, прайшлі ўсебаковыя выпрабаванні на розных лятальных апаратах, уключаючы штучныя спадарожнікі Зямлі. З іх дапамогай атрымана вялікая інфармацыя па спектраэнергетычных характарыстыках атмасферы і паверхні Зямлі.

НОВАБУДОЎЛЯ НА ПАЛЕССІ

На меліяраваных землях Піншчыны пабудавана першая чарга саўгаса «Парахонскі». Гаспадарка спецыялізуецца на вытворчасці жывёлагадоўчай прадукцыі. На яе фермах сем з палавінай тысяч галоў буйной рагатай жывёлы. Новы комплекс рэалізуе больш трох тысяч укормленых бычкоў у год. Усе працэсы па догляду жывёлы механізаваны і аўтаматызаваны.

Балоты і выпрацаваныя тарфянікі становяцца ўрадлівымі палямі. У садружнасці са спецыялістамі саўгаснай аграрна-мэханічнай службы над гэтым працуюць вучоныя Беларускага навукова-даследчага інстытута меліярацыі і воднай гаспадаркі. Угоддзі саўгаса займаюць шэсць тысяч гектараў, палавіна з іх — ворыва. На ўраджай працуюць магутны пільдэр, збудаваны на водараздзеле ракі Бобрык — левым прытоку Прыпяці. Пры рэгулюемым водным рэжыме пасевам не пагражае ні дождж, ні засуха. Лішкі вільгаці адводзяцца ў каналы-напайнікі, а ў гарачае лета вада праз дрэнажную сетку ідзе на палі.

Добра ўгноеныя землі забяспечваюць гарантаваны ўраджай сельскагаспадарчых культур. Сёлета атрымана па 30 цэнтнераў збожжавых і па 500 цэнтнераў зялёнай масы

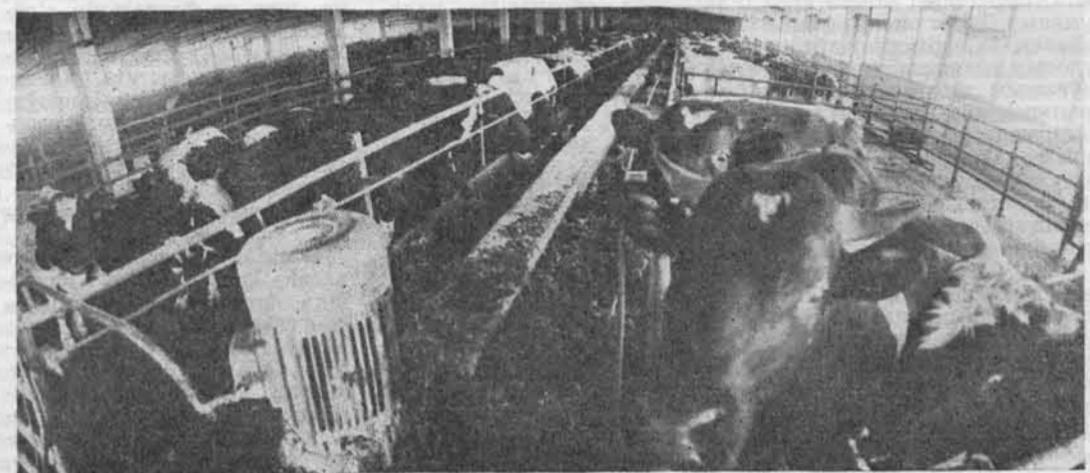

кукурузы з гектара. К зіме нарыхтавана адзінаццаць тысяч тон сенажу, удосталь — сіласу і сена, іншых кармаў. У «Парахонскім» многа будуюць. На цэнтральнай сядзібе саўгаса ўзведзены адміністрацыйныя будынкі і гандлёвы цэнтр, сталовая, гасцініца, сярэдняя школа, дзіцячы сад-яслі на 280 месц, участковая бальніца і камбінат бытавога абслугоўвання, Дом культуры. За тры гады ў добраўпарадкаваных кватэрах з усімі выгодамі наваселлі справілі сто пяцьдзесят сем'яў механізатараў, жывёлаводаў і маладых спецыялістаў. Маладзь ахвотна застаецца ў

саўгасе. Юнакі і дзяўчаты будуюць цэх для прыгатавання гранул, складскія памяшканні, крытыя гаражы для захоўвання тэхнікі, завод па ачысціцы і дапрацоўцы насення сеяных траў, які будзе пастаўляць сваю прадукцыю шэрагу гаспадарак палескай зоны.

НА ЗДЫМКАХ: новы Дом культуры ў саўгасе; аператар па аджорку буйной рагатай жывёлы Мікалай ТКАЧ сярэднюю школу Парахонскай сярэдняй школы Ірына ЦГОЕВА; жывёлагадоўчы комплекс.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

АБ СТВАРАЛЬНІКАХ СЕЛЬСКОЙ КУЛЬТУРЫ

РАСКАЗВАЕ ПІСЬМЕННІК

ТАК РАСТУЦЬ ТАЛЕНТЫ

На гэты раз я прыехаў у Негарэлае не дзеля гісторыі. Мяне цікавіла сучаснасць. Але мур і сцэжкі калісці невядомай станцыі на чыгунцы Мінск — Брэст наваялі спачатку ўспаміны. Праз яе ў свой час ехаў у эміграцыю У. І Ленін... Тут была калісці яшчэ да вайны самая заходняя пагранічная станцыя Савецкай дзяржавы. Каля негарэльскай аркі рэспубліка рабочых і сялян сустрэла свайго пралетарскага пісьменніка Максіма Горкага, які вяртаўся з Італіі... Праз гэтую арку ехаў у замежныя вандроўкі Уладзімір Маякоўскі...

І вось тут, усяго за некалькі крокаў ад станцыі, апаноўваюць сучасныя ўражання, бо Негарэлае вырасла, папрыгажэла. Тут і станцыя электрыфікаванага ўчастка Беларускай чыгункі, цэнтр сельскага Савета, пасёлак рабочых Энергетык. Наогул Негарэлае стала гарадскім пасёлкам са шматпавярховымі дамамі, сярэдняй і музычнай школамі, Домам культуры — і не адным, — з багатай бібліятэкай, прыгожымі магазінамі, быткамбінатам... І назва гэтаму ўсяму таксама сучасная — сацыяльна-культурны комплекс.

Ён мяне і цікавіў. Бо чуў шмат добрага пра яго: пра цікавыя вечары ў цэнтральным Доме культуры, ушанаванне перадавых рабочых, цікавыя сустрэчы, пра спевакоў з мясцовай самадзейнасці. Трох з іх — дырэктара Дома культуры Лілію Грыгор'еву, метадыста Наталію Токараву і настаўніцу Людмілу Рудзінку мне давялося слухаць летас на заключным канцэрце рэспубліканскага агляду мастацкай самадзейнасці, які адбыўся ў Беларускім дзяржаўным тэатры оперы і балета.

У комплекс уваходзяць установы культуры, асветы, медыцыны, гандлю, бытавога абслугоўвання пасёлкаў Энергетык, Негарэлае і суседніх калгасаў. Сумесна плануюць работу і праводзяць мерапрыемствы, каб людзям жылося і працавалася радасна. Цэнтральны Дом культуры аб'ядноўвае філіялы — Гарбузоўскі, Паўлавішчанскі і Зубрэвіцкі сельскія клубы, у якіх таксама праводзяцца канцэрты, лекцыі, ранішнікі.

Лілія Грыгор'ева расказвае пра сваіх памочнікаў, калгасных спявачак Галіну Максімовіч, Яўгенію Мярзлову, Тамару Вярковіч, майстроў мастацкага чытання Алену Ёкіш і Алу Кашчыц. І да прыкладу заўважае: «Вось Нона Пупач, наша супрацоўніца. Дзяўчына з Палесся, скончыла тэхнікум, стала дыпламанткай Усесаюзнага конкурсу і прыехала працаваць у наш сацыяльна-культурны комплекс. Ці памочнік кіна-механіка Часлава Пятровіч... Яна і фільм пракруціць, і кіна-вечар правядзе».

У час гаворкі ў пакой увайшла дзяўчына, прывіталася і села за рабочы стол. Я, здаецца, пазнаў яе, але ўсё сумняваюся, ці яна гэта, тая спявачка?

— Знаёмцеся, — прадставіла дырэктар. — Наташа Токарава, метадыст і душа ўсіх нашых спраў. Яна на ўсе рукі майстар: хорам даярак кіруе, дзіцячы лялечны тэатр арганізавала і спектаклі ставіць — «Калабок», «Рэпка», «Страшныя пых». З баянам упраўляецца так, што старыя на танцы бягуць. Праводзілі «Восеньскі баль» — арганізатарам яго была Наташа, вечар — таксама яна. Канцэрт на палявым стане даём ці вакальна-этнографічная група «Жураўка» збярэцца —

усюды запявала Наташа Токарава.

— Ой, глядзіце, перахваляце, — заўважыла Наташа. — Я, як усе. Вы лепш пра нашы абрады раскажыце.

Я даведаўся, што ў комплексе прыжыліся такія абрады, як вечар ушанавання перадавікоў, свята першай баразны, снапа, дажынкі. Прышла пара хлопцу ці дзяўчыне атрымаць пашпарт — гэта робіцца ўрачыста, на сцэне Дома культуры, у прысутнасці самых паважаных людзей, ветэранаў вайны і працы, якія гавораць моладзі сваё бацькоўскае слова. Або ідзе юнак служыць у армію. Таксама ўрачыстыя провады, і музыка, і танцы, і кветкі...

Усё, што праводзіцца ў Негарэльскім комплексе, сведчыць: шмат новых, разнастайных форм выкарыстоўваюць у сваёй працы дзяўчаты-энтузіясты.

Лілія Грыгор'ева расказала аб вечарах «Чалавек нарадзіўся».

— Урачыста вітаем маладых бацькоў. Перавзваем бацьку пунсвай стужкай — на шчасце, падносім хлеб-соль маці, абсыпаем калыску пшаніцай з родных палеткаў, каб расло дзіця здаровым і шчаслівым. І гучыць музыка...

Наташа Токарава зірнула ў акно і войкнула:

— Вецер бусліну скінуў!
— Такой бяды: буслы ж яшчэ з выраю не вярнуліся, — сказаў я.

— Буслы не хутка вернуцца, а рэгістрацыя шлюбу васьмью. Камсамольска-маладзёжнае вясельле ў калгасе. Заатхнік Галя Варанька выходзіць замуж, і мы рыхтуемца да гэтай падзеі. У нас цэлая праграма распрацавана. А тут — бусліна на зямлі. Ды і што гэта за вясельле, што гэта за шлюб будзе, калі бусліна на зямлі вялецца? А куды буслы вернуцца? І як жа маладой сям'і без буслінага падарунка?.. Вы прабачце, але пабягу да кіна-механіка Віктара Бераснёва і шафёра Сяргея Яновіча. Яны на ўсе рукі майстры. Папрашу пад бусліну новую, больш моцную раму збіць, кранам яе на слуп усцягнуць, гнездо прымацаваць...

Наташа пайшла, а Лілія Грыгор'ева сказала:

— Без Наташы Токаравай мы як без рук.

— Забяруць Наташу замуж, паедзе дзяўчына ў другое месце. Як жа вы тады без яе будзеце? — заўважыў я.

— А Наташу ўжо ўзялі... — засмяялася Лілія. — У Мінск забралі. І жыве там, і работу ў некалькіх установах прапаноўвалі. А яна кожны дзень сюды на электрычцы ездзіць, у родныя мясціны. Сёння вечарам з баянам едзе на рэпетыцыю ў вёску Гарбузы. Там кіруе хорам даярак. Вы б паглядзелі, як людзі спяваюцца сабрацца, каб паспяваць.

Шмат пачуў і ўбачыў я ў Негарэльскім сацыяльна-культурным комплексе. Паказалі мне і вырабы Любові Рабчынскай — народнага ўмельца, чыя слава пайшла за межы Беларусі. Яе тканьня ручнікі, паясы, поцілкі, зробленыя з саломкі субеніры — лапцікі, папучкі бывалі на выстаўках у Мінску і Маскве, атрымалі дыпломы. Іх добра ведаюць госці нашай краіны.

На развітанне Лілія Грыгор'ева сказала:

— Вось так і жывём: людзі вырошчваюць хлеб, а мы ім спяваем...

Даір СЛАУКОВІЧ.

ПРАЦЯГВАЕМ ДРУКАВАЦЬ АДКАЗЫ НА АНКЕТУ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»

ЗАБЕСПЯЧЭННЕ МІРУ — ВЫШЭЙШАЯ МЭТА ЗНЕСНЯЙ ПАЛІТЫКІ СССР

ВЕРУ, ШТО ГЭТА МІФ

Паважаная рэдакцыя! Хачу адказаць на анкету, якую я прачытаў у «Голасе Радзімы». У першым пытанні вы цікавіліся, як асвятляе прэса той краіны, дзе мы жывём, новыя мірныя ініцыятывы Савецкага Саюза, прапанаваныя XXVI з'ездам КПСС. Падобныя каментарыі павінны былі б змяшчацца ў калонках «за межных навін» брытанскай прэсы, якія забяспечваюцца чатырма буйнымі заходнімі інфармацыйнымі агенствамі — АП, ЮПІ, Франс-прэс і Рэйтар. Але агенствы замоўчвалі такую значную падзею, не ўдзялялі ёй адпаведнага месца ў рэпартажах аб сусветных навінах.

Што я думаю аб Звароце Вярхоўнага Савета СССР да парламентаў і народаў свету? Я жыву ў краіне, урад якой спакваля рыхтуе народ і ўсе рэсурсы для падтрымання так званай абмежаванай ядзернай вайны, якая задумана ў лабірынтах Пентагона і падтрымліваецца сіяністамі. Я лічу, што маральны абавязак кожнага чалавека на нашай планеце дабівацца рэзальцыі аб спыненні істэрый «халоднай вайны» і ўтаймаванні тых, хто спрабуе ўзаскрэсіць дыпламатыю часоў макартызму. Таму мы проста абавязаны зрабіць так, каб людзі азнаёміліся са Зваротам і заклікам Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Леаніда Ільіча Брэжнева да парламентаў свету. Гэта заклік да дыялогу і перагавораў, таму што «няма цяпер іншага разумнага спосабу вырашаць спрэчныя праблемы, якія б вострыя і складаныя яны ні былі» і «з кожным страчаным для перагавораў днём узрастае рызыка ядзернага канфлікту». Гэты канкрэтны заклік дае надзею, што жаданне чалавецтва забяспечыць трывалы мір на планеце, дзе ўсе мы жывём, рэальнае.

Леанід Ільіч Брэжнеў выказаў прапанову аб стварэнні «аўтарытэтнага міжнароднага камітэта», які паказаў бы жыццёвую неабходнасць прадукцыйнага ядзернага катастрофы. На маю думку, галоўную ролю ў гэтым можа адыграць Арганізацыя Аб'яднаных Нацый. Іменна яна павінна стварыць такі камітэт са спецыялістаў розных краін, якія далі б навукова абгрунтаваныя доказы жыццёвай неабходнасці пазбегнуць ядзернай катастрофы.

Лідэры НАТА заяўляюць, што размяшчэнне ў Заходняй Еўропе новых амерыканскіх ракет будзе нібыта садзейнічаць умацаванню міру. Магутная кампанія за ядзернае разбраенне, праведзеная моладдзю Брытаніі, і рознагалосці, што ўзніклі ўнутры лейбарысцкай партыі па пытанню «аднабаковага ядзернага разбраення», паказваюць, што больш

шасць насельніцтва адносіцца да падобных заяў зусім без ілюзій і выступае супраць стварэння новых ракетных баз у Англіі і ў цэлым у Еўропе. Гэты бок народнага руху рэдка асвятляецца нашымі сродкамі масавай інфармацыі.

Ці веру я ў міф аб «савецкай ваеннай пагрозе»? Так, я веру, што гэта міф, але я не веру ні ў якую «савецкую ваенную пагрозу». Да сённяшняга дня Злучаныя Штаты 16 разоў выкарыстоўвалі ўзброеныя сілы, спрабуючы дасягнуць сваіх мэт за мяжой, і ў 17 выпадках пасылалі ваенна-марскія армады да берагоў суверэнных дзяржаў. Хто каму пагражае? Хто займаецца вытворчасцю нейтроннай бомбы, бамбардзіроўшчыкаў В-1, ракет МХ, Першынг-2 і спрабуе мілітарызаваць космас? Хто спрабуе «абмацаць» Лівію і правакаваць Іран, седзячы ля яго парога з армадай больш за 30 ваенных караблёў і заяўляючы аб сваіх «жыццёвых» інтарэсах на чужой тэрыторыі? Хто падтрымлівае расісцкі рэжым ЮАР і яго вайну супраць Анголы, Ізраіль і яго вайну супраць Лівана, хунту Сальвадора і яе вайну супраць уласнага народа? Хто ж на гэтай планеце падпальшчыкі вайны? Што датычыць прапаганды міфа аб «савецкай ваеннай пагрозе», то яго мэта — утаіць пералічанае вышэй у надзеі, што, калі крычаць дастаткова гучна, ніхто не заўважыць, што ты і ёсць той злодзей, які ўкраў авечку.

Каб назаўсёды забяспечыць трывалы і надзейны мір, трэба гучна выказаць сусветную грамадскую думку. Неабходна таксама разьяўчаць міф аб «савецкай пагрозе», патрабаваць назаўсёды спыніць спробы распаліць вайну. Трэба правесці сусветную канферэнцыю па ядзернаму разбраенню, але не ў цынічнай атмасферы ўзору 1933 года, калі гавораць аб міры, а самі ўзброюцца да зубоў. Вытворчасць узбраення павінна спыніцца адразу ж, як толькі пачнуцца перагаворы. Свет павінен мець мір!

Юрый ЯКІМЕЦ.

Англія.

РАЗУМЕЦЬ АДЗІН АДНАГО

З вялікай цікавасцю прачытаў у газеце «Голас Радзімы» анкету «Забеспячэнне міру — вышэйшая мэта знешняй палітыкі СССР» і спынаюся адказаць на пастаўленыя пытанні.

Няма ў свеце большага жаху, чым вайна. І я думаю, што любы нармальны чалавек не захоча, каб яна адбылася. Асабіста мне давялося перажыць шмат пакут у час вайны. Я шчаслівы, што ўвогуле застаўся жывым. І сёння кланяюся

кожнаму, хто змагаецца за мір, за ліквідацыю вайны і насілля. Вельмі многа ў гэтай галіне робіць наша Радзіма — Савецкі Саюз. Вялікім укладам у справу ўмацавання міру з'явіліся новыя мірныя ініцыятывы, выказаныя на XXVI з'ездзе КПСС. На жаль, у Канадзе аб іх мала хто ведае, ход з'езда і яго рашэнні асвятляліся ў нашай прэсе вельмі павярхоўна. Гэта і зразумела: мы жывём у капіталістычнай дзяржаве, усё было прадстаўлена так, што гэтыя ініцыятывы — толькі словы. А нядаўна я прачытаў Зварот Вярхоўнага Савета СССР да парламентаў і народаў свету. Думаю, што ўсе прагрэсіўныя людзі павінны падтрымаць яго і яшчэ цясней аб'яднаць свае намаганні для дасягнення стабільнага міру на зямлі. Толькі шляхам перагавораў можна вырашаць розныя пытанні, узнікаючыя паміж дзяржавамі. Так гаворыцца ў Звароце. Хто можа з гэтым не згадзіцца? На такім фоне заявы кіраўнікоў НАТА аб тым, што новыя амерыканскія ядзерныя ракеты сярэдняга радыуса дзеяння нібыта будуць садзейнічаць умацаванню міру, проста здаюцца смешнымі. Тут, у Канадзе, падобныя заявы нікога не пераканалі.

На мой погляд, яшчэ адным добрым спосабам умацавання міру на нашай планеце былі б больш цесныя кантакты людзей з розных краін, асабліва моладзі. Маладыя людзі павінны ездзіць адзін да аднаго. Гэта дапаможа ім лепш пазнаць іншыя народы, іх культуру, планы, імкненні. Дапаможа падружыцца. А сябрам няма чаго ваяваць.

Пётр КАРАЛЕЎ.

Канада.

ЗАДАЧА ВА ЎСІХ АГУЛЬНАЯ

Я з цікавасцю прачытаў рэдакцыйную анкету аб вайне і міры. Яна выклікала ў мяне жаданне падзяліцца сваімі думкамі па гэтым пытанні.

Праблема захавання міру на зямлі, забеспячэння шчаслівага будучага нашым дзецям не можа не хваляваць разумных людзей. Я ганаруся тым, што ў першых рэдах барацьбітоў за мір выступае наша Радзіма — Савецкі Саюз. Вялікі ўклад у справу ўмацавання міру ўносіць і газета «Голас Радзімы». Яна расказвае суайчыннікам праўду аб знешняй палітыцы вашай дзяржавы, знаёміць іх з важнейшымі крокамі, якія робіць Савецкі ўрад для забеспячэння міру, друкуе шмат артыкулаў, дзе расказваецца аб жахах мінулай вайны. Газета дае нам неабходныя факты, каб у розных спрэчках абвяргаць злосныя выдумкі супраць нашай Радзімы.

Вось, напрыклад, з прыходам у Бельгію адміністрацыі Рэйгана пачаліся размовы аб «міжнародным тэрарызме», у якім абвінавачваецца Савецкі Саюз. Бессаромная прапагандысцкая машына не грэбуе ніякімі сродкамі. Але для большасці мясцовых жыхароў гэта прэса, радыё, тэлебачанне — галоўныя крыніцы інфармацыі, і, на жаль, многія вераць ім. Для таго, каб пераконаваць людзей, патрэбны факты. І іх дае нам ваша газета.

Цікава і, я думаю, карысна ўсім суайчыннікам чытаць матэрыялы, дзе расказваецца аб тым, як змагаюцца за мір нашы прагрэсіўныя землякі ў розных краінах. Помню, я прачытаў у газеце артыкул «Задача ў нас адна» аб кіраўніку Саюза савецкіх грамадзян у Бельгіі Веры Кушнаравай і падумаў, што сапраўды і ў мяне, і ў яе, і ва ўсіх суайчыннікаў у Бельгіі і іншых краінах, ва ўсіх разумных людзей адна задача — захаваць мір на зямлі.

«Далоў войны! Мы хочам міру!» — такі дэвіз Краіны Саветаў з кастрычніка 1917 года. На жаль, нельга сказаць тое ж самае пра Злучаныя Штаты, дзе стратэгі Пентагона плануюць бязлітаснае забойства мільёнаў людзей. Іменна адтуль ідзе рэальная пагроза жыццю на нашай планеце. Шкада, што не ўсе яшчэ гэта разумеюць. Нядаўна я паглядзеў адну праграму, паказаную агульнанацыянальным тэлебачаннем Аўстраліі. Перадача была аб нейтроннай бомбе. Пасля разказу пра тое, што ў выніку ўзрыву спецыяльнай нейтроннай бомбы ў Расіі загінуць людзі, але дамы, вуліцы і ўсё добра застануцца, жаночы голас здалёку спытаў: «А як хутка пасля выбуху можна будзе туды паехаць, каб забраць гэта дабро?» Я проста жахнуўся ад такога пытання. Чаму ж аўстралійскае тэлебачанне не запрасіла каго-небудзь з Савецкага Саюза, каб растлумачыць гэтым ідыётам, што выкарыстанне нейтроннай бомбы будзе азначаць канец свету, а не ўзбагачэнне за кошт чужога добра. Хіба нармальныя людзі могуць задаваць падобныя пытанні? Іменна з іх выходзяць звары-карнікі, якіх апісаў у сваёй кнізе Алесь Адамовіч. Іменна такія здольны, не задумваючыся, страляць у людзей, кідаць на мірныя гарады ядзерныя і нейтронныя бомбы. У «Карніках» Алесь Адамовіч селянін крычаў сваім забойцам: «Ну, мяне страляй. Мяне! Я, можа, і праўда — партызан! А іх, дзяцей, за што?»

Сёння мы ўсе павінны задаць гэтае пытанне тым, хто хоча новай вайны. Я думаю: нават звары не знішчаюць сабе падобных. Такія нелюдзі горш звароў.

Юрый РАСАДЗІНСКІ.

Аўстралія.

ПРА МІХАІЛА КУКАБАКУ І ЯГО «ХРОСНЫХ БАЦЬКОЎ»

ВЫШАКУТАВАНЫ ІДАЛ

Напэўна, ужо ніхто не памятае, што калісьці Часовы ўрад, які ўзначальваў Керанскі, меў свой гімн. Праіснаваўшы ўсяго толькі некалькі месяцаў, урад адыйшоў у нябыт. Адыйшоў на той свет і яго кіраўнік. Ну, а як жа гімн? Аказваецца, гучыць! І самае смешнае тое, што яго мелодыю дзесьці на сметніку гісторыі падабрала дыверсійная радыёстанцыя «Свабода» і зрабіла сваімі пазыўнымі. Як гаворыцца: «Па Сеньку і шапка». Прынамсі адразу відаць, куды клічуць паны са «Свабоды».

Беларуская секцыя гэтага праславаўшага антысавецкага руху апынулася ў больш складаным становішчы. Не, з пазыўнымі ў яе «ўсё ў парадку». Яна іх проста выкрала ў аўтара папулярнай песні, які і цяпер жыве, аб'явіўшы яго «пакутнікам», што загінуў, вядома ж, ад рукі бальшавікоў.

Але пазыўныя гучаць ужо некалькі дзесяткаў гадоў і ўсё — у пустату. Няма ніякіх прыкмет «дэсідэнцкага руху» ў Беларусі. І гэта акалічнасць прывяла секцыю да невясялага роздуму. Столькі часу малоць языком — і ўсё дарэмна! Нават перад амерыканскімі шэфамі няма з чаго зрабіць справаздачу. Глядзі, што са службы вытураць. Ды што там секцыя! Самі трубадуры нацыяналізму скардзіліся на старонках «Беларуса», што няма ў іх палітычнага сцяга, няма героя, на якога можна было б паказаць пальцам: слухайце і ідзіце за ім!

Давялося за гэта ўзяцца самім шэфам з ЦРУ і стварыць куміра. Знаходка не вельмі вартая, але цяпер пашумець можна ўдастался.

Размова ідзе пра Міхаіла Кукабаку, асуджанага да пазбаўлення свабоды судовай

калегіяй Магілёўскага абласнога суда за ўчыненае ім крымінальнае злачынства. Яго воль і ўзвалі замежныя павіткі ад прапаганды ў ранг «беларускага дэсідэнта», «лаборніка свабоды», «вясня сумлення» і ўсяго іншага, што толькі можна прыдумаць. Любы непрадзятый чалавек, які прысутнічаў на судовым пасяджэнні (дарэчы заўважым, што яго было адкрытым) або пазнаёміўся з матэрыяламі справы (прыгаворам, паказаннямі шматлікіх сведак, рэчавымі доказамі), мог пераканацца: судзілі не «ідэйнага барацьбіта», а звычайнага злачынцу.

Яшчэ ў канцы шасцідзсятых гадоў за разбэшчаны паклёп і выдумкі, якія ганьбяць савецкіх людзей, палітыку нашай дзяржавы, следчых органы ўжо займаліся гэтым «героем» прапагандысцкіх шоў.

Апошні час ён жыў у Ба-

бруйску і працаваў грузчыкам на камбінаце па перапрацоўцы другаснай сыравіны. Радыёгаласы, нацыяналістычныя выданні, каб неяк прыхарашыць яго вобраз, без стомы паўтараюць, што Кукабака «адукаваны», незвычайна «працавіты чалавек». Можа быць, за сваю стараннасць перад заможнымі апекунамі ён і заслугоўвае такую характарыстыку. Але, напрыклад, на ЦЭЦ-2, дзе ён некаторы час лічыўся электраслесарам, яго характарыстыку крыху інакш: «недyscyплінаваны, з нізкімі маральна-палітычнымі якасцямі, да сваіх абавязкаў адносіўся нядобрасумленна, зняважыў майстра ў адказ на справядлівую заўвагу, пагражаў яму фізічнай расправай». І з апошняга месца работ выдугкі не лепшыя: «грубы, парушаў працоўную дысцыпліну, рабіў прагулы, за што яму двойчы аб'яўля-

лася дысцыплінарнае спагнанне».

Што ж датычыць яго «адукаванасці», то дабрадзеі Кукабака, скажам шчыра, перабралі. Невук так і застаўся невукам. Праўда, ён казьяў даведкай, у якой было ўказана, што ён ўладальнік з'яўляецца студэнтам І курса Усесаюзнага завочнага політэхнічнага інстытута. Даведка аказалася самай сапраўднай ліпай: ніколі ён студэнтам не быў і ў спісах інстытута не значыўся. Пра які інстытут можа ісці размова, калі Кукабака не адолеў нават сярэдняй школы?

З мэтай самарэкламы Кукабака спрабаваў усіх запэўніць, што ён «змагар за шчасце свайго народа». Усе, хто ведаў гэтага, з дазвола сказаць, «барацьбіта», сцвярджаюць, што ён лота ненавідзіць савецкіх людзей і называе іх не інакш, як «натоўпам», «статкам баранаў»,

НИ ОДНО ИЗ ТОРГОВЫХ СОГЛАШЕНИЙ НЕ БЫЛО НАРУШЕНО ПО ИНИЦИАТИВЕ СОВЕТСКОЙ СТОРОНЫ

ОПЫТ ПРОШЕДШЕГО ДЕСЯТИЛЕТИЯ

Недавнее совещание семи крупнейших капиталистических стран в Оттаве показало, что на коммерческих партнеров Советского Союза оказывается со стороны США всевозрастающее давление с целью подорвать их торговлю с СССР. Администрация Рейгана намеревается таким образом убить двух зайцев: ослабить экономику Западной Европы и помешать осуществлению экономических задач СССР, намеченных на одиннадцатую пятилетку. Реально ли это?

Советский Союз меньше других промышленно развитых стран зависит от внешних рынков. Это результат не только высокой степени обеспеченности собственным сырьем и энергоресурсами, наличия мощного и разностороннего промышленного и научного потенциала, емкого внутреннего рынка, но и некоторых особенностей экономического развития в прошлом. Ведь политика Запада долгое время не позволяла Советскому государству рассчитывать на зарубежные поставки.

Даже теперь, при сравнительно высоких темпах роста внешней торговли СССР, ее суммарный оборот с развитыми капиталистическими странами невелик — чуть более 3 процентов национального дохода. Сокращение торговли ниже этого уровня может, конечно, затруднить осуществление того или иного проекта, но было бы наивным предполагать, что даже самый жесткий торговый карантин сможет сколько-либо существенно повлиять на осуществление программы экономического развития. За годы десятой пятилетки СССР в общей сложности импортировал машин и оборудования на 65,9 миллиарда рублей (включая импорт из соцстран), тогда как сумма капиталовложений в экономику за этот же период составила 634 миллиарда рублей.

Нынешние попытки поставить СССР в менее выгодное по сравнению с другими странами положение отнюдь не новы. США и при прежней администрации так и не представили СССР статус торгового партнера, пользующегося режимом наибольшего благоприятствования. Что касается попыток запугать своих союзников последствиями более тесных торговых связей с СССР,

то и они предпринимались ранее. Жупел пресловутого нефтяного или газового «крана», который СССР якобы может перекрыть в любой выгодный для него момент, использовался и администрацией Картера, и его предшественниками. Вместе с тем старые коммерческие партнеры Советского Союза хорошо помнят, что еще в предвоенные годы потребности многих европейских стран в таком стратегическом сырье, как нефть, удовлетворялись за счет советских поставок: Италией — на 68, Швецией — на 39, Бельгией — на 35, Данией — на 26 процентов. И ни в какое время СССР не прибегал к экономическому шантажу.

Советский Союз никогда не давал и не дает ни малейшего повода подвергнуть сомнению его традиционное, исторически сложившееся международное «реноме» надежного торгового партнера. После подписания в 1975 году хельсинкских соглашений СССР заключил со странами Западной Европы более 30 крупных соглашений и программ в области экономического сотрудничества. Ни одно из этих соглашений не было нарушено по инициативе советской стороны.

Подоплека нагнетания США методов «холодной войны» в сфере торговли ясна: из семи крупнейших в экономическом отношении держав Запада, являющихся прямыми торговыми конкурентами США, американская экономика имеет сейчас самый низкий ежегодный прирост валового национального продукта. Отсюда и стремление США ослабить экономику Европы и Японии — своих главных торговых конкурентов.

Опыт прошедшего десятилетия свидетельствует, однако, о том, что Западная Европа не торопится уступать американскому диктату. Исключения скорее подтверждают пагубность следования предписаниям из-за океана. В этом смысле показателен опыт Великобритании, которая понесла немалые потери, свернув торговые связи с СССР. Товарооборот между двумя странами сократился в 1980 году на 4,8 процента. Сделано это было, как обнаруживается теперь, вопреки мнению и интересам английских деловых кругов. Лондонская «Таймс», делая выводы из печального опыта,

утверждает сегодня, что европейцы не намерены жертвовать своими жизненно важными экономическими интересами и что навязывание США жестких ограничений на торговлю между Востоком и Западом является следствием догматических предрассудков.

Недавние коммерческие контакты с Великобританией свидетельствуют о том, что эта страна готова возобновить бывший некогда столь продуктивным торговый диалог. Тревость берет верх и в Японии — еще одной жертвы диктата США. В списке крупнейших партнеров СССР она оказалась отнесенной на пятое место. Сейчас обозначились положительные перемены со стороны Японии в отношении торговли с СССР, в частности подписано торговое соглашение о товарообороте и платежах на 1981—1985 годы.

В целом дискриминационные меры не оказали сколько-нибудь заметного влияния на развитие советской внешней торговли. Ее объем увеличился за десятилетие более чем в четыре раза. Продолжало расти число торговых партнеров — ныне они имеются в 140 странах. Более того, в течение последнего пятилетия внешняя торговля СССР росла быстрее, чем планировалось (58 процентов роста вместо 33,5). Устойчивые торгово-экономические связи, сложившиеся в 70-е годы, не могли быть разрушены ради конъюнктурных целей администрации США. В 1980 году несмотря на активизацию антисоветского торгового «лоббизма», торговля СССР с развитыми капиталистическими странами возросла на 22,6 процента. В том числе с ФРГ — на 36, с Францией — на 43, с Италией — на 41 процент. «Вакуум», созданный вынужденным уходом фирм США с советского рынка, быстро заполнился.

Это закономерный, объективный процесс. Совпадение торговых интересов СССР и стран Западной Европы дополняется рядом сопутствующих факторов: географической близостью, исторически сложившейся взаимодополняемостью экономик, все более тесным переплетением хозяйственных инфраструктур.

Вячеслав КОСТИКОВ,
обозреватель АПН.

Нядаўна мне давялося пабыць на радзіме Я. Купалы, у Вязынцы. Гэта быў дзень з усімі прыкметамі залатой восені, мяккай і цёплай. Пахла апалым лісцем, што прыгожым дываном усцілала зямлю. Туман вэлюмам прыкрываў далячынні, дзе на палях ішла ўборка багатага ўраджаю славутай беларускай бульбы. Пад цяжарам быццам бурштынам налітых яблык хіліліся да зямлі галінкі. Зямля адорвала пладамі тых, хто працаваў на ёй, і сама рыхтавалася да адпачынку. Такая яна, сёлетняя восень, восень напярэдадні стогадовага юбілею з дня нараджэння вялікага беларускага песняра.

НА ЗДЫМКАХ: восень у Вязынцы.

Фота А. ЛАРЫНА.

«пацукамі». Нават у судзе ён спрабаваў зняславіць наш народ, ачарніць нашу дзяржаву, суд двойчы вымушаны быў спыняць яго і строга напярэджаць.

З Захаду нясецца лямант: Міхал Кукабака асуджаны за «свае перакананні», за «спробу асэнсаваць сваё жыццё». Такое ўжо не ўпершыню. Гэта адзін з любімых прыёмаў заходняй прапаганды — распусьсюджваць выдумкі аб тым, што ў нас нібыта праследуюць людзей за іх перакананні і ідэі.

У адпаведнасці з нашымі законам і да крымінальнай адказнасці можа быць прыцягнуты не той, хто «думае накш», а асоба, якая займаецца пэўнай дзейнасцю: антысавецкай агітацыяй, прапагандай, накіраванай на падрыхтоўку і паслабленне ўстаноўленага ў нашай краіне ладу, а таксама тых, хто сістэматычна займаецца распаўсюджваннем закладаў лжывых выдуманых, што ганьбачы савецкі дзяржаўны і грамадскі лад. За канкрэтныя злачынныя дзеянні, падкрэсліваем, дз ені і н і, у адпаведнасці з крымінальным законам і быў асуджаны Кукабака.

Дакладна ўстаноўлена і да-

казана, што на працягу шэрагу гадоў ён сістэматычна, у вуснай і пісьмовай форме, узводзіў паклёп на наш лад, ганьбіў унутраную і знешнюю палітыку нашай партыі і дзяржавы. Ён здэкаваўся з таго, што свята для савецкага чалавека, з самога слова Радзіма. Ён зганьбіў памяць загінуўшых у Вялікай Айчыннай вайне, усхваляў Гітлера і яго «новы парадак», дайшоў да таго, што захапляўся яго «майстэрствам» знішчаць яўрэяў. Міхал Кукабака перадаў на Запад шэраг паклёпнічых матэрыялаў, і яны былі выкарыстаны ў варажой прапагандзе супраць Савецкага Саюза. Ён запісваў на плёнку варажыя выступленні заходніх радыёстанцый і спрабаваў узнаўляць гэтыя запісы сярод рабочых, прапаноўваў ім для працытанна антысавецкія лісткі і брашуркі. Падбухторваў рабочых збіраць чуткі, плёткі і перадаваць усё гэта за мяжу. Можна прыводзіць і іншыя факты. Але дастаткова і гэтага, каб пераканацца, што на лаве падсудных Кукабака апынуўся не за якіясьці «думкі і перакананні», а за канкрэтную злачынную дзейнасць.

Нас намагаюцца запэўніць: усё тое, што рабіў Кукабака, гэта вынік яго перакананняў, «выпакутаваных і цвёрдых». Пазнаёміўшыся з «творамі» гэтага напаялісьменнага адшчапенца, ловіш сябе на думцы, што ўсё гэта ўжо дзесяці было, усё гэта добра знаёмае. Уся яго брудная пісаніна, усе яго словы, ідэі перш за ўсё былі «выпакутаваны» на радзі ў судзе заявілі, што яны не лічылі яго савецкім чалавекам. У рэшце рэшт Кукабака так надакучыў усім, што рабочыя вымушаны былі звярнуцца да кіраўніцтва цэха з

просьбай забраць гэтага «дзеяча» з брыгады. І не выпадкова неяк у парыве шчырасці Кукабака сказаў: «Тут я быццам круглы сірата. Горад становіцца ўсё больш чужым...»

Дарэчы заўважым, незразуметым ён аказаўся і ў іншым месцы. Вось што піша ў рэдакцыю газеты «Советская Белоруссия» Л. Марчанка, які некаторы час знаходзіўся разам з Кукабакам у месцах пазбаўлення свабоды. «Доўга не адважваўся вам пісаць, але пачуццё абурэння перасіліла маю нерашучасць». Да ведаўшыся, што Кукабаку ўзвышаюць на Захадзе, ён вырашыў сказаць усё, што думае аб гэтым чалавеку. Перш за ўсё гэта гультай, «ён не хацеў сумленна працаваць, вечна ўвільваў ад работы, выдаваў сябе за хворага, хаміў адміністрацыі». Пазнаёміўшыся з ім бліжэй, зразумеў, што Кукабака ніякі не «палітычны дзеяч», як ён спрабаваў усіх запэўніць. Гэты чалавек з хвараўным уяўленнем марыў: любымі шляхамі «стаць вядомым» за мяжой, а там, як ён гаварыў, «за гэта добра пла-

цяць». Слухаючы яго размовы, усе проста здзівіліся, што за яго брудную блэглузду траскатно заходнія дабрэдзкі могуць плаціць грошы. Пасля вяртання дамоў ён прапаноўваў збіраць старыя іконы, кнігі і з яго дапамогай за добрыя грошы перапраўляць за мяжу. Адным словам, усе яго думкі былі пра грошы. На сваёй «вядомасці» ён хацеў сабраць капітал, выехаць за мяжу і жыць там прыпяваючы. Шмат хто шчыра насміхаўся з яго «іншадумства», хто глядзеў на яго як на няшчаснага чалавека, які хварэе маніяй велічы.

Вось пра гэтага чалавека за акіянам шумяць, крычаць, пішуць. Як жа — палітычны сцяг! Збіраюць нават зборышчы. Кукабаку называюць ужо «пісьменнікам». Ні больш, ні менш! У спеціальных парадак спецслужбамі створаны так званы «Намітэт абароны вязняў сумлення ў Беларусі». Шлюць пісьмы, паштоўкі, звароты: «дапамажыце, ратуйце!». Толькі вось пытанне: «А наго ж тут, уласна, абараняць і ці трэба гэта рабіць?»

Яўген ШЭУЧЫК.

З УСІМ нядаўна выдавецтва «Мастацкая літаратура» выпусціла кнігу выдання Язэпа Дылы. Беручы ў рукі гэты ладны аднатомнік, адразу ж хочацца добрым словам успомніць нястомнага працаўніка на ніве гісторыі нацыянальнай літаратуры і культуры ўвогуле, даследчыка і пісьменніка Адама Мальдзіса. Гэта ён падрыхтаваў тэксты да друку, уклаў зборнік, напісаў каментарыі.

Нагадаем у некалькіх словах пра жыццёвы шлях пісьменніка, стагоддзе з дня нараджэння якога адзначалася летась. Язэп Лявонавіч Дыла (пісаў таксама пад псеўданімамі Тодар Кулеша, Назар Бываеўскі, Антось Небарака, Я. Д. і іншымі) нарадзіўся ў Слуцку, вучыўся ў Юр'еўскім (цяпер Гартускім) ветэрынарным інстытуте, адкуль быў выключаны за ўдзел у антыўрадавых выступленнях, працаваў у рэдакцыі газеты «Северо-Западный

пісьменніка. Праўда, прадстаўлены толькі тры вершы — два арыгінальныя і адзін — «Смерць Стаха» — вольны пераклад з М. Канапіцкай. Хоць тут ён і не дасягнуў значнага поспеху, тым не менш пісаў па-свойму шчыра і непасрэдна.

Праза ж Я. Дылы ў асноўным гістарычнай тэматыкі, якая, на жаль, і па сённяшні дзень у беларускай літаратуры не знайшла свайго належнага асэнсавання, не лічачы, бадай, Уладзіміра Караткевіча. А тут можна не толькі перачытаць дылаўскую аповесць «Настасся Мякота» (у аднатомніку ідзе пад назвай «У імя дзяцей») пра нашэсце татар на старажытны беларускі горад Слуцк, але і пазнаёміцца з урыўкамі з гістарычнага рамана «На шляху з варагаў у грэкі», што ўзяты з аўтографу, які знаходзіцца ў Цэнтральным архіве літаратуры і мастацтва БССР. Над раманам пісьменнік працаваў у 1944—1945 гадах. Дзеянне ад-

ЗА ЖАНЧЫНУ З ВЯЛІКАЙ ЛІТАРЫ

АЛЯКСАНДРЫ КЛІМАВАЙ — 60 ГАДОУ

Жыццёвы шлях народнай артысткі СССР Аляксандры Клімавай тыповы для многіх яе сучасніц. Нарадзілася і выхоўвалася яна ў мнагадзетнай сялянскай сям'і. У 1929 годзе бацькі паехалі працаваць у Магілёўск, які ў той час быў усеаюзнай народнай будоўляй. Такім чынам Алеся атрымала магчымасць вучыцца ў музычнай школе і балетнай студыі. Разам з сяброўкамі яна наведвала спектаклі Магілёўскага тэатра імя Пушкіна. Уздэльнічала ў самадзейнасці. Прагнула да ведаў, здольную высокую дзяўчыну прыкметлілі і запрасілі ў студыю пры тэатры. У 1945 годзе яна паспяхова вытрымала ўступныя экзамены ў Маскоўскае тэатральнае вучылішча імя Шчэпкіна, пасля заканчэння якога іграла ў розных правінцыяльных тэатрах.

І вось Мінск. 1956 год. Рускі дзяржаўны драматычны тэатр імя Максіма Горкага. Дэбютавала яна тут у ролі Камісара ў «Аптымістычнай трагедыі» У. Вішнеўскага. П'еса гэтая была напісана да 15-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, цэнтральны яе вобраз — Камісар матроскага рэвалюцыйнага палка — жанчына. Прэм'ера спектакля стала падзеяй у творчай біяграфіі актрысы. Пра яе Камісара нямаля пісала ў свой час крытыка, адзначаючы выдатную акцёрскую ігру. Пачынаючы актрыса азнаёміла ў характары сваёй гераіні адметнае, тое, што да яе не было забяжана іншымі выканаўцамі. Мастацтвазнаўцы пісалі, што гэта было адно з цікавейшых увасабленняў вобраза Камісара ў савецкім мастацтве.

Менавіта гэтая работа прынесла актрысе шырокую вядомасць і прызнанне. Яна стала лаўрэатам Усеаюзнага конкурсу тэатраў, лаўрэатам Пры-

балтыйскай тэатральнай вясні. Запомнілася глядачам Мінска і іншых гарадоў, дзе гастрываў тэатр, юная разведчыца Ніла Сніжко з п'есы А. Салынскага «Барабаншчыца». Ствараючы вобраз дзяўчыны-патрыёткі, якая свядома выбрала вельмі рызыкоўны і складаны шлях барацьбы з ворагам, Клімава склала з розных праяў тэмпераменту і густу гераіні значную жаночую натуру.

Аляксандру Клімаву цікавяць вобразы шматгранныя, дзе ёсць магчымасць паказаць эвалюцыйны характар: ад п'якорнасці — да мяцяжу, ад безнадзейнасці — да святла і любові. Ёй заўсёды былі вельмі блізкамі натуры жанчын з драматычным лёсам, гераіні, якія гінучы ў імя сваіх ідэалаў. П'есы сучасных драматургаў і класічныя спадчына цікавяць актрысу вобразамі, якія дазваляюць ёй разгарнуць артыстычны тэмперамент і ўзняцца да вяршыні трагедыі. Выступаючы абаронцай сваіх гераінь, кожнай сваёй работай яна сцвярджае каштоўнасць любові і пяшчоты, дружбы і вернасці. Бо без іх, на яе думку, няма духоўнасці і чысціні, няма Чалавека.

Палка і спекулівае Клепатра Клімавай змагаецца не за ўмацаванне і веліч сваёй царскай асобы, а за звычайнае зямное права — кахаць і быць каханай.

У Марыі Сцюарт актрыса прасочвае не трагедыю страты каралеўскай улады, а вызваленне ад страху і імкненні, якія зневажаюць чалавека, і ў выніку прыводзіць сваю гераіню да маральнай перамогі.

Яе лэдзі Макбет — не злачынца, а толькі жанчына, якая да самазбыцця кахае свайго мужа і дзеля яго славы бярэ на сябе непасільны цяжар маральных пакут... Магчыма,

спрэчная трактоўка, але гэта клімаўскае, асабістае бачанне ролі.

...Гітэль Моска («Двое на арэлях» У. Гібсана), Патрык Кемпбэл («Мілы падманшчык» Д. Кілі), Любоў Яравая (у аднайменным спектаклі па п'есе К. Транёва), Рашэль («Васа Жалызнова» М. Горкага), Надзя Разаева («Старэйшая сястра» А. Валодзіна), Роза Аляксандраўна («Рэтра» А. Галіна)... Гэта далёка не поўны спіс створаных Клімавай яркіх жаночых характараў.

За высокія дасягненні ў галіне сцэнічнага мастацтва А. Клімавай прысвоена ганаровае званне народнай артысткі БССР і СССР.

Мне прыгадваецца адно інтэрв'ю актрысы, дзе яна сказала: «Усё сваё немалое акцёрскае жыццё я змагаюся за Жанчыну. За Жанчыну з вялікай літары. Я змагаюся за жанчыну высокай унутранай і грамадзянскай годнасці. Я хачу навучыць яе быць шчаслівай. Я змагаюся на сцэне за шчасце жанчыны ў жыцці, за шчасце жанчыны, якая сядзіць зараз у глядзельнай зале».

Гэта — крэда актрысы, яе чалавечая і грамадзянская пазіцыя.

Аляксандра Іванаўна вядзе педагагічную работу, выходзіць будучых акцёраў. Яна член камітэта па Дзяржаўных прэміях БССР, член шматлікіх мастацкіх саветаў. Штодзённымі клопатамі, турботамі, запісамі на радыё, тэлебачанні і, зразумела, — кожны дзень рэпетыцыі, спектаклі... Сёння Клімава працуе над роллю Ранеўскай у п'есе А. Чэхава «Вішневы сад». Жыццё актрысы азорана новымі пошукамі, насычана працай і перспектывай новых сустрэч са сваім глядачом.

Галіна СЯУКОВІЧ.

ВЫДАДЗЕНЫ «ТВОРЫ» ЯЗЭПА ДЫЛЫ

АДКРЫЦЦЁ, ШТО СТАЛА З'ЯВАЙ

край», а потым у выдавецтвах Пецярбурга, Арэнбурга, Казані і Масквы. Самыя ж яркія старонкі яго біяграфіі звязаны з перамогай Вялікага Кастрычніка. Менавіта дзякуючы Савецкай уладзе Я. Дыла атрымаў усе магчымасці для раскрыцця свайго таленту і арганізатарскіх здольнасцей. Ён быў народным камісарам працы ў першым Беларуска-савецкім урадзе, працаваў на іншых адказных пасадах, лазней дзейнасць сваю звязаў з культурай — дырэктар Першага Беларускага дзяржаўнага тэатра, дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства, намеснік загадчыка «Белдзяржкіно» па літаратурнай частцы. Памёр Я. Дыла на 94 годзе жыцця ў Саратаве, куды выехаў яшчэ ў 1931 годзе.

Што тычыцца непасрэдна яго літаратурнай дзейнасці, дык тут сённяшні чытач менш дасведчаны. Ён знаёмы ў асноўным з аповесцю Я. Дылы «Настасся Мякота», змешчанай у часопісе «Малодосць» у 1968 годзе, а таксама драматычнымі сцэнамі «Юнак з Крошына» пра Паўлюка Багрыма — гэта публікавалася ў «Полымі». Астатнія ж творы змяшчаліся ў розныя гады ў перыядычным друку ці засталіся ў архівах.

Кніга адкрываецца аўтабіяграфіяй «Шлях амаль у сто год», запісанай з успамінаў Я. Дылы складальнікам у савецкім 1968 года, лакалькі пісьменнік ужо дрэнна валодаў правай рукой. Публікацыя цікавая перш за ўсё тым, што дае магчымасць прасачыць, як фарміраваўся светапогляд творцы, як паступова далучаўся ён да вышніх культур, як прыйшоў да ўсведамлення неабходнасці працаваць на карысць сваёй Бацькаўшчыны. Дарэчы, аўтабіяграфія заканчваецца такімі радкамі-прызнаннем: «...я радуся, што лепшую частку гэтага шляху (свайго жыцця — А. М.) я прайшоў, верна служачы майму народу, маёй Беларусі!»

Калі ўжо гаворка зайшла пра жыццёвы шлях Я. Дылы, варта успомніць, што ён у розныя гады сустракаўся, працаваў поруч і нават сябраваў з многімі выдатнымі людзьмі. Згадкі пра некаторых з іх увайшлі ў артыкулы, нататкі, аб'яднаныя ў раздзеле «Успаміны» — «Пісьменнік-дэмакрат Альгерд Абуховіч», «Чалавек вялікага сэрца» (пра Янку Купалу), «Светлы вобраз» (пра Якуба Коласа), «Пра Цішку Гартнага» (друкуецца ўпершыню), «Сустрэчы з Янам Райнісам»...

Асноўнае месца ў аднатомніку займае паэзія і проза

бываецца ў старажытным Смаленску, Свіслачаных, Полацку, Царградзе і іншых гарадах. Расказваючы пра далёкія ад нас часы, Я. Дыла імкнецца заглябіцца ў жыццё людзей, паказаць іх заняткі, іх прагавітае жаданне адкрыцца для сябе свету. Даволі завершанымі атрымаліся вобразы галоўнага героя рамана купца Страціма, яго жонкі Тэафіліі. Галоўнае ж, што прысутнічае ў рамане, гэта ўлюбённасць пісьменніка ў свой народ, яго шчырае жаданне прыадкрыць з гісторыі тыя старонкі, пра якія мы яшчэ слаба ведаем.

Сярод празаічных твораў Я. Дылы і апавяданне для дзяцей «Служаўся... дурнеўкі!...», і дакументальная наваля «Усурыйскі драпежнік», і абразок «Перад раніцаю...», што мае падзаглавак «Думка сэрца». Напісаны яшчэ ў 1909 годзе, ён прасякнуты гарачай верай і ўпэўненасцю аўтара ў тое, што беларускі народ урэшце дакаецца свайго вызвалення. Звяртаючыся да сялянства, ён гаворыць: «...Скора, скоро настане твой дзень шчасця, родны браце! Усе маладыя сілы — дзеці беларускага народа дружнаю хэўраю панясуць табе свет навукі і жыццёвую практыку; пабяжыць тады адусюль цемь, і год за годам будучы расці твае сілы цела і душы...»

Чытач атрымае поўнае ўяўленне і пра Дылу-драматурга. Змешчаны яго першая п'еса «Панскі гайдук», пастаўленая на сцэне БДТ-1 яшчэ ў 1924 годзе, у якой узнёўляюцца падзеі, што адбываліся ў XVI стагоддзі, і гістарычная драма «Падунскі студэнт» пра Скарыну (публікуецца ўпершыню), і ўжо названыя драматычныя сцэны «Юнак з Крошына». А поруч — публіцыстычныя артыкулы і артыкулы па гісторыі беларускай культуры, у якіх Я. Дыла асвятляе многія падзеі, удзельнікам ці сведкам якіх быў.

Выданне «Твораў» Язэпа Дылы асобнай кнігай — па сутнасці, адкрыццё гэтага сумленнага працаўніка на літаратурнай ніве шырокаму чытачу. Радасна ад усведамлення, што адкрыццё гэтае адначасна стала і з'явай у культурным жыцці рэспублікі. Аднатомнік пісьменніка не залягаўся на паліцах кнігарань. Яго з аднолькавай карысцю для сябе набылі і настаўнікі, і студэнты, і пісьменнікі, і навукоўцы — адным словам, усе, каму дорага роднае слова, хто любіць і шануе яго.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАУКІ, СУСТРЭЧЫ

Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы пазнаёміў мінчан з новым спектаклем — «Верачка» А. Макаёнка. Ролі ў п'есе, жанр якой сам аўтар вызначыў як сентыментальны фельетон, выконваюць народная артыстка СССР Г. Макарава, народныя артысты БССР С. Станюта, М. Захарэвіч, Г. Гарбук. **НА ЗДЫМКУ:** Сцэна са спектакля. У ролях Верачка і Арыны Радзівонаўны А. СІДАРАВА і народная артыстка БССР С. СТАНЮТА.

VI УСЕАЮЗНАЯ

У вільнюскім Палацы мастацкіх выставак адбылася VI Усеаюзная выстаўка акварэлі. Экспанаваліся лепшыя творы мастакоў усіх братніх рэспублік: больш чым сто аўтараў, каля тысячы работ. Былі прадстаўлены творы 15 мастакоў Беларусі, сярод якіх Л. Зяневіч з Мінска, М. Ягарава з Гомеля, С. Абрамаў з Бабруйска, В. Лук'янаў з Наваполацка, В. Ляховіч з Віцебска...

ЭТНАГРАФІЧНЫ САЛОН

Старадаўняе адзенне і каларыт, гліняныя і драўляныя посуд, ручнікі, мэбля і іншыя прадметы быту экспануюцца ў Пружанскім ДOME культуры. Тут адкрываюцца этнаграфічны салон. У вобласці працуюць больш за 70 этнаграфічных музеяў і салонаў, дзе сабраны цікавыя экспанаты.

РУКАМІ ЮНЫХ

Студыя прыкладнага мастацтва створана ў Лошніцкай сельскай сярэдняй школе. Тут вучаць майстэрству разьбы па дрэве і інкрустацыі. Больш за 40 работ таленавітых школьнікаў экспануюцца на выстаўцы ў мастацкім салоне Барысава;

драўляныя талерачкі, чайныя прыборы, скрыпкі рознага памеру, інкруставаныя адмысловым арнаментам.

Шматлікія наведвальнікі выстаўкі з цікавасцю знаёмяцца з вырабамі навучэнцаў студыі прыкладнага мастацтва, якой кіруе выкладчык А. Станцэр.

ГУЧАЛА ВЕЧНАЯ ПАЭЗІЯ...

Літаратурна-музычны канцэрт, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы, адбыўся ў Пухавіцкім раённым ДOME культуры. У праграме былі выкарыстаны фрагменты з паэмы «Курган», гучалі раманы і песні на вершы Купалы, інструментальныя творы беларускіх кампазітараў.

РЫХТУЕЦА ДА ВЫХАДУ У СВЕТ

Інстытутам мовазнаўства імя Я. Коласа АН БССР і Галінай рэдакцыяй Беларускай Савецкай Энцыклапедыі рыхтуецца да перавыдання «Руска-беларускі слоўнік». Гэта будзе перапрацаванае і дапоўненае выданне аднайменнага слоўніка, выпушчанага ў 1953 годзе пад рэдакцыяй Я. Коласа, К. Кранівы і П. Глебкі. Слоўнік выйдзе ў двух тамах у першай палове 1982 года.

НА ПРАВЫМ БЕРАЗЕ МЕНКІ

Непадалёку ад Мінска раскінулася вёска Гарадзішча. Вёска як вёска — колькі такіх на Беларусі! Але якое багатае мінулае яна мае! Нядаўна вучоныя адкрылі яшчэ адну цікавую старонку яе гісторыі.

Некалі на месцы вёскі існавала ўмацаванае гарадзішча, да якога прымыкала вялікае пасяленне. З паўночна-заходняга боку гарадзішча набліжалася амаль да самай ракі, займала высокі пагорак. Тут якраз і злівалася рака Менка з ручаём Дунаем. У спецыяльнай літаратуры гэтае гарадзішча называецца Страчыцкім. Упершыню яго даследавалася ў 1928 годзе, потым — у 1935 і ў 1954. Вучоныя лічаць, што жыццё першапачаткова ўзнікла ў так званым «малым гарадзішчы», якое ў перыяд Кіеўскай Русі значна пашырыла свае ўладанні. Шматлікія раскопкі гарадзішча дазволілі адшукаць сляды былога: бітая цэгла, гліняны і шкляны посуд, кавалкі кафлі, рэшткі драўляных насцілаў, семя льну, канаплі і іншыя знаходкі. Даследчыкі лічаць, што гэтыя рэчы адносяцца да XI—XIII стагоддзяў.

Да разраду сенсацыйных знаходак на тэрыторыі гарадзішча адносіцца донца пасудзіны, вырабленай з гліны. На ім добра праглядаецца княжэцкі знак роду Рурыкавічаў — трызубец. Не менш цікавай была знаходка наканечніка сахі.

У час праведзеных раскопак былі адшуканы рэшткі драўлянага дома. Ацалелі толькі бярвенні ніжняга вянца ў выглядзе тонкай вугальнай праслойкі. Вялікую цікавасць выклікалі і печы-каменкі. Каля адной з іх захавалася мноства абвугленых зярнят пшаніцы, жыта, ячменю. Пры разборы печы-каменкі знойдзена падковападобная спражка, жалезны наканечнік стралы, сярэбраная завушніца кіеўскага тыпу (X ст.), мноства касцей жывёл і вялікая колькасць тыповай для X—XIII стагоддзяў керамікі.

Даследаванні вучоных, археалагічныя раскопкі далі падставу лічыць, што гарадзішча ўзнікла да IV—V стагоддзяў нашай эры. Засяленне яго працягвалася і далей, у перыяд феадалізму. Магутныя земляныя валы і наяўнасць сярод знойдзеных рэчаў дарагіх сярэбраных вырабаў гавораць за тое, што ў старажытны час гарадзішча было замкам, добра ўмацаванай баярскай сядзібай. Сам факт знаходкі донца пасудзіны са знакам Рурыкавічаў нагадвае, што, магчыма, замак належаў асобе, нейкім чынам звязанай з гэтым родам.

Шматгадовыя вывучэнні цікавага і арыгінальнага археалагічнага комплексу не закончаны. Яшчэ многія пытанні застаюцца пакуль што не высветленымі. Праўда, археалагічныя даследаванні помніка на працягу сарака гадоў далі даволі грунтоўны матэрыял, які вельмі дапамог пры складанні адметнага і арыгінальнага праекта па рэстаўрацыі помніка. Гэтым заняліся спецыялісты навукова-вытворчых рэстаўрацыйных майстэрняў Міністэрства культуры БССР. Кіраўнік групы — старшы архітэктар Сяргей Багласаў. Вынік іх плённай работы — цікавы і арыгінальны праект па рэстаўрацыі помніка гісторыі і культуры на рацэ Менка.

Што ўяўляе праект? У аснову яго пакладзены не рэстаўрацыйны, а даследчы прынцып археалагічнага раскрыцця помніка. Гэта дазваляе праектантам, а далей і арганізатарам музея дакументальна паказаць усю гісторыю развіцця Гарадзішчанскага пасялення, а таксама і тыпы пабудов розных эпох, прадметы матэрыяльнай культуры нашага народа.

...Раскопкі закончаны. Можна пачынаць будаўніцтва экспазіцыйных павільёнаў. Прыводзіцца ў належны парадак тэрыторыя музея, пешаходныя сцежкі. У павільёнах наведвальнікі му-

зья азнаёмяцца з экспазіцыйнай профілю культурнага слоя, а ў абсталяваных шурфах — з археалагічнымі знаходкамі. Павільёны ўзнімуцца там, дзе адшуканы найбольш каштоўныя сведкі старажытнай гісторыі розных эпох. Побач размесцяцца макеты рэканструкцыі гэтых пабудов, малюнкi, царцяжы...
Вячаслаў ДУБІНКА.
НА ЗДЫМКАХ: так будзе выглядаць комплекс на рацэ Менка; наваколле вёскі Гарадзішча ў нашы дні.
Фота аўтара.

РАЗВІТАЛЬНЫЯ ПЕСНІ

Каму даводзілася надоўга пакідаць родныя мясціны, той ведае, як цяжка расставіцца з імі. Неахвотна пакідаюць абшчыты месцы і птушкі. Многія ўсё жыццё трымаюцца аднаго гняздоўя і пакідаюць яго толькі з-за бяскорміцы ў халодны час.

Вясной і ў першай палавіне лета ў ельніках або змешаным лесе можна бачыць маленькую птушку. Зверху яна буравата-шэрая з зеленаватым надхвосцем, знізу — светлая. Гэта пеначка-цянькоўка. Селязчы на верхавіне дрэва, яна адчаканьвае характэрную песенку, якая складаецца з шэрагу кароткіх, але гучных і раздзельных гукаў: «Цень-цень-цінь-цінь-цінь-цень».

Пад восень пеначка насівае не так высока — у куштах. Перад адлётам цянькоўка зноў узлятае на самую верхавіну высокага дрэва і пачынае спяваць. Яе меладыйныя ноткі прыемна слухаць сярод восеньскай цішыні. Песня ў яе ўжо не такая гучная, як вясной, і крышачку карацейшая. Развітальныя, сумныя песні. Пеначка спявае перад разлукай са сваім гняздоўем.

Каля ляснога возера на ранішняй зорцы спяваюць дразды. Калонія пералётных птушак развітваецца з яловымі борамі да будучай вясны. Дробнай трэлю ў старым дубове барабаніць па сухім ствале вялікі стракаты дзяцел. Шпачыная чарада ўсё лета ў палях ды лугах вандравала, а цяпер разляцелася па гняздоўях. Паўсюдна ля шпакоўняў чуваць восеньскія са смуткам песні.

Апошнія пералётныя птушкі збіраюцца ў чародкі і вядуць размову на сваёй птушынай мове, якім шляхам-дарогаю ляцець у цёплы край.

Л. КАЦКЕВІЧ.

Гумар

— Піліп, гэта непрыгожа з твайго боку. Па-мойму, абавязкова трэба было б пайсці на пахаванне жонкі Мішэля. Ён жа клікаў цябе.
— Твая праўда, але мне было няёмка, дарагая.
— Чаму ж?
— У яго гэта ўжо другі раз, а я яго яшчэ ні разу не запрашаў.

Суддзя — падсуднаму:
— У мінулым месяцы вы ўгеналі дваццаць аўтамабіляў, у гэтым — яшчэ столькі ж.
— Так, ваша чэсць, мой арышт — вялікая памылка. Калі б мне далі яшчэ некалькі месяцаў, праблема вулічных затораў у нас у горадзе была б вырашана.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80; 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1647

ПОРТ

Упершыню ўсіх мацнейшых майстроў бадмінтона, якія ўваходзяць у дзесятку лепшых па выніках сёлетняга чэмпіяната СССР, сабраў традыцыйны ўсесаюзны турнір «Мінская восень». Найбольшы поспех у спаборніцтвах выпай на долю мінчаніна Анатоля Скрыпко. Спачатку ён дамогся перамогі ў адзіночным разрадзе, затым разам з масквічом С. Пятровым выйграў фінальны паядынак сярод мужчынскіх пар. А ў змешаным разрадзе заваяваў «серабро» разам з магіляўчанкай Святланай Бяласвай. Турнір «Мінская восень» з'яўляецца адным з этапаў розыгрышу «Вялікага прыза», які праводзіцца на працягу ўсяго сезона. У гэтых спаборніцтвах упэўнена лідзіруе Анатоль Скрыпко.
НА ЗДЫМКУ: на пляцоўцы А. СКРЫПКО.
Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

МАЦНЕЙШЫЯ — АЛІМПІЙЦЫ

Цікавыя спаборніцтвы дынамаўскіх налектываў сацыялістычных краін па вадных відах спорту прайшлі ў Мінску. Сярод пляўцоў прызёрамі сталі ўдзельнікі Алімпіяды-80. Так, дыстанцыю 200 метраў на спіне выйграў венгр Шандар Влардар, стометроўку брасам хутчэй за ўсіх праплыла левінградка Святлана Варганова. А ў чэмпіёна Андрэя Крылова (СССР) не было сур'ёзных канкурэнтаў на дыстанцыі сто метраў вольным стылем.

У ватэрпалістаў на першым месцы «Дынама» (СССР), на другім і трэцім адпаведна чэхаславацкія і румынскія спартсмены.

І МЕДАЛЬ, І ПУЦЁУКА

Аляксандр Андрошкін — вопытны стралок-стандавік. Ён не раз вызначаўся на чэмпіянатах Еўропы і краіны.

І вось новы поспех беларускага спартсмена. На першынстве Савецкага Саюза, якое прайшло ў Алма-Аце, ён у чацвёрты раз заваяваў залаты медаль на траншэйным стэндзе. Яго вынік — 388 талерачак з 400 магчымых.

Пераможца заваяваў пуцёўку на чэмпіянат свету, які адбудзецца ў Аргенціне.

НЕ УСТУПІЛА ЧЭМПІЁНЦЫ

У Самаркандзе фінішаваў усесаюзны жаночы турнір па міжнародных шашках «Ружы Сагдзіяны».

Пасля апошняга тура адразу тры

ўдзельніцы набралі аднолькавую колькасць ачкоў: А. Аграноўская (Харкаў), З. Садоўская (Мінск) і чэмпіёнка свету В. Левіна (Харкаў). Табліца каэфіцыентаў размясціла іх у прыведзеным вышэй парадку.

Толькі на ачко ад прызёраў адсталі яшчэ адна беларуская шашыстка І. Пашкевіч.

У БАРАДЗІНОЎ — «СЕРАБРО»

Шаснаццаць краін прынялі ўдзел у прайшоўшым у Афінах чэмпіянаце Еўропы па тэнісу.

Савецкія спартсмены ўдзельнічалі ў шасці фінальных паядынках. Найбольш удала выступілі яны ў жаночым адзіночным разрадзе. Тут чэмпіённай Еўропы стала Алена Елісеенка з Данецка. У рапашным паядынку яна нанесла паражэнне мінчанцы Наталлі Барадзіной, якая атрымала сярэбраны медаль.

ЧАТЫРЫ АЧКІ Ў ЗАПАСЕ

Ніколі так удала не пачыналі сезон чэмпіёны СССР, уладальнікі Кубка краіны гандбалісты СКА Мінска.

Пасля першага тура, які прайшоў у Тбілісі, мінчане на тры ачкі адарваліся ад галоўных сапернікаў. Гэты запас быў павялічаны яшчэ на адно ачко пасля гульні ў Рызе. За два туры беларускія спартсмены выйгралі дзевяць сустрач, адну прайгралі і адну згулялі ўнічыю. Цяпер на рахунку СКА 19 ачкоў. У рыжскага «Цэлтнікса» — 15. На трэцім месцы неаднаразовы чэмпіён СССР ЦСКА.